

ULKOMAISEN KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA — GRANSKNING AV UTLÄNSK LITTERATUR

Toimittaja — Redaktör: Pentti Pärssinen

DAVID JENS ADLER: *18-magts konferencen. Nedrustningsforhandlingerne, NATO og de nye lande.* Borgens Forlag, 1965. 247 s.

LEONARD BEATON: *Must the Bomb Spread?* Penguin Books Ltd, Hammondsworth, Middlesex 1966. 147 s.

David Jens Adler on ottanut tehtäväkseen tutkia kaikkien aikojen hyödyllisimmäksi aseidenriisuntaelimeksi luonnehditun YK:n 18 vallan aseistariisuntakomitean työskentelyä. Tekijä toteaaakin vasta ydinaseiden aikakauden koittamisen johtaneen vakaviin neuvotteluihin aseistuksen rajoittamiseksi.

Kaikki Geneven konferenssille esitetyt keskeiset ehdotukset saavat osansa Adlerin tarkastelussa. Johtavien suurvaltojen yleistä ja täydellistä aseistariisuntaa koskevat suunnitelmat selvitetään seikkaperäisesti samoin kuin näiden toteuttamisen pääasiallisimmiksi esteiksi osoittautuneet erimielisyydet. Teoksen painopiste on kuitenkin osittaisissa aseidenriisuntaehdotuksissa, joita kirjoittaja nykyisen ajattelutavan mukaisesti pitää huomattavasti realistisempina kuin yleisen ja täydellisen aseidenriisunnan ohjelmia. Adler omistaa laajalti huomiota länsivaltain monikansallisille ydinasejärjestelyille, jotka toistaiseksi ovat olleet ydinaseiden leviämisen ehkäisevän sopimuksen tiellä. Muusta teoksen sisällöstä mainittakoon perusteellinen selvitys osittaisen ydinkoekieltosopimuksen vaiheista, ydinaseettomia vyöhykkeitä kos-

keva keskustelu, hyökkäämättömyyssopimus, puolustusbudjettien supistamiseksi ja vahingon tai väärin-arvioinnin seurauksena olevan sodanvaaran vähentämiseksi tehdyt ehdotukset.

Adlerin tarkastelun alkuosa on luonteeltaan deskriptiivistä, osittain tuttua alan aikaisemmin julkaistusta kirjallisuudesta. Teoksen viimeisessä jaksossa sen sijaan esitetään sangen kiintoisa, runsain puheenvuorositaatein varustettu analyysi puolueettomien maiden osuudesta aseidenriisuntaneuvotteluissa. Liitteenä on vielä konferenssin käsittelemiä kysymyksiä valottavaa dokumenttiaineistoa.

Leonard Beatonin näkemys ydinaseiden leviämisen ongelmasta on koko lailla toisenlainen kuin Adlerin. Vaikka päätös ydinaseiden hankkimisesta onkin ensi sijassa sotilaspoliittinen, se edellyttää myös kahden muun kysymyksen menestyksellistä ratkaisemista. Toinen koskee asianomaisen valtion kykyä luoda tarkoitukseen soveltuva teollisuus ja saada sen käyttöön ydinaseiden tuotantoon tarvittavia raaka-aineita. Yhtä olennainen on kysymys ydinräjähteiden maaliin toimittamiseen pystyvien lähetinlaitteiden hankkimisesta.

Beatonin pyrkimyksenä onkin selvittää ongelmaansa juuri ydinaseistuksen teknisen problematiikan rajoitelta näkökannalta. Lukijalle tarjotaan perusteellinen kuvaus nykyisten potentiaalisten ydinasevaltojen edellytyksistä valmistaa ydinaseita ja käy-

tettävissä olevien voimalaitosreaktoreiden avulla ja aseiden tuotannon vaatimien raaka-aineiden, uraanin ja plutoniumin, atomivoiman rauhanomaisen käytön myötä lisääntyneistä hankintamahdollisuuksista.

Myös Beatonin ratkaisu huolestuttavan kehityksen pysähdyttämiseksi on luonteeltaan tekninen: rauhanomaisen ydinteknologian hidastaminen ja tehostettu valvonta sen sotilaallisen käytön estämiseksi. Suurvaltojen ja IAEA:n on rajoitettava ydintietouden levittämistä ja edistettävä tavanomaisten energianlähteiden käyttöä. Sen ohella on solmittava sopimukset ydinaseiden leviämisen ja maanalaisten ydinkokeiden kieltämiseksi, ydinraaka-aineen tuotantoa on supistettava ja sen erottamislaitokset on saatettava kansainväliseen omistukseen.

Ydinaseiden leviämisen ongelman voitaisiin kenties väittää olevan poliittisempi kuin minä Beaton sen näkee, ratkaisua tulisi niin muodoin etsiä samalta suunnalta. Teoksen on joka tapauksessa todettava koskettelevan aihehtaan tavallisuudesta poikkeavalta katsantokannalta ja täydentävän ensin esiteltyä puheenvuoroa turvallisuuspoliittisista kysymyksistä kiinnostuneiden lukijoiden näkemystä syventävästi. —
Kalevi Ruhala

HAYWARD R. ALKER AND BRUCE M. RUSSET: *World Politics in the General Assembly*. Yale University Press, New Haven and London 1965. 326 s.

Kansainvälisen politiikan tutkimus on viime vuosikymmeninä voimakkaasti kehittynyt. Siihen on yritetty vaihtelevalla menestyksellä soveltaa samantaisia eksakteja ja kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä kuin muihinkin sosiaalitieteisiin. Mutta mittauskelpoisen aineiston löytäminen on ollut kuitenkin erittäin vaikeata. Esitettyjen hypo-

teesien tarkka testaaminen on tuottanut hankaluuksia, ja seurauksena on kirjava joukko erilaisia lähestymistapoja ja teorioita.

Kansainvälisten järjestöjen äänestykset, erityisesti YK:n yleiskokouksessa, antavat mahdollisuuden mitata tarkasti erästä kansainvälisen politiikan osaa. Näiden tutkiminen antaa ensiarvoisia tietoja YK:n toiminnasta ja sen organisaatiosta sekä äänestyskäyttäytymisestä yleensäkin. Valtioiden äänestyskäyttäytymisestä voidaan ehkä tehdä pidemmällekin meneviä johtopäätöksiä. Yleiskokouksen äänestyksissä YK:n jäsenvaltiot joutuvat ottamaan kantaa lähes kaikkiin kansainvälisen politiikan ongelmiin. Koska yleiskokouksen päätökset eivät useinkaan johda välittömiin käytännöllisiin toimenpiteisiin, valtiot käyttävät sitä forumina, jossa ne voivat vapaasti saattaa mielipiteensä maailman tietoon. Jos näiden kannanottojen voidaan olettaa heijastavan valtion ulkopoliittisia asenteita, voidaan äänestystaipumusten pohjalta tehdä huomioita valtion ulkopoliittisesta ja sen asemasta maailmanpolitiikan kentässä. Epäilemättä monet kansainvälisten suhteiden tutkimuksen sektorit, kuten kapasiteettianalyysi, jäävät tämän lähestymistavan ulkopuolelle. Omalta osaltaan se kuitenkin selventää kuvaa valtioiden välisistä suhteista.

Äänestyskäyttäytymistä kansainvälisissä järjestöissä on tutkittu erittäin vähän, kun otetaan huomioon yleinen kiinnostus YK:n toimintaa ja kansainvälisten suhteiden kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä kohtaan. Aikaisemmista tutkimuksista ansiokkaimmat ovat epäilemättä Thomas *Hovetin*, joka kuitenkin tyytyi lähinnä vain karjoittamaan erilaiset ryhmittymät yleiskokouksessa etupäässä kvalitatiivisia keinoja käyttäen. Tämän vuoksi Alkerin ja Russetin suorittama faktorianaalyyisin soveltaminen äänestyskäyttäytymisen tutkimukseen on erittäin

tervetullut. Tekijät pyrkivät analysoimaan poliittista toimintaa yleiskokouksessa kokonaisuudessaan sekä tekemään eräitä arviointeja kansainvälisestä politiikasta yleensä. Koska päämäärä on näin kunnianhimoinen ja laaja, on selvää, ettei teos voi antaa tyhjentävää ja lopullista vastausta kaikkiin esiintuviin kysymyksiin. Eriytyisen kiinnostavia ovat laskelmat valtioiden keskinäisestä sijoittumisesta koordinaatistolle, jonka toisena akselina on Itä-Länsi -vastakohtaisuus ja toisena suhtautuminen itsemääräämisoikeuteen. Sensijaan äänestyskysymysten luokittelussa faktorianalyysin avulla ei nähdäkseen ole päästy tyydyttäviin tuloksiin; saadut luokat ovat vielä liian suuria ja heterogeenisiä. Lisäksi rotatoimattomasta faktorimatriisista saatu mielivaltainen vastakohtasetelma »pohjoinen—etelä» toistuu teoksessa tarpeettoman useasti. Se on pyritty samaistamaan kansainvälisen politiikan tutkimuksessa yleisesti esitettyihin vastakohtiin, joita se ei kuitenkaan mitenkään vastaa.

»World Politics in the General Assembly» on alallaan urauurtava tutkimus. Hovetin teokset valaisivat varsin suppeata sektoria ja niitä edeltäneet tutkimukset olivat pelkkiä harjoitelmia. Tämän vuoksi Alkerin ja Russetin teos on erittäin arvokas ja sen sisältämät puutteellisuudet tulevat ymmärrettäviksi. Se antaa hyvän lähtökohdan myöhemmille tutkimuksille yleiskokouksen äänestyskäyttäytymisestä ja kansainvälisistä suhteista laajemmaltikin. — *Jaakko Kalela*

WILLIAM J. GORE: *Administrative Decision-Making: A Heuristic Model*. John Wiley & Sons, New York 1964. 191 s.

Tämä teos, joka pyrkii analysoimaan hallinnollisia ilmiöitä verbaalisen päätöksentekoteorian avulla, on hyvin

myöhäistä jälkisatoa, kenties peräti tämän tutkimussuunnan viimeisiä hedelmiä. Herbert A. Simon toi päätöksentekoteorian organisaatioiden ja hallinnon tutkimiseen parikymmentä vuotta sitten, ja 50-luvulla tämä tutkimussuunta oli alueella johtavassa asemassa. Tällä hetkellä päätöksentekomalleihin perustuva teoriamuodostus alkaa jo olla ohitse, ja tutkijain mielenkiinto suuntautuu uusille alueille. Jäljet päätöksentekoteoriasta näyttävät johtavan toisaalta tietokonemallien toisaalta sosiologisen teorianmuodostuksen pariin.

Gore seuraa kuitenkin teoksessaan vielä uskollisesti Simonia, ja hänen teoksensa muistuttaa monessa suhteessa *March*'in ja Simonin teosta »Organisations». Sillä on myös samat heikkoudet. Normatiivisen päätöksentekomallin muuntaminen todellista käytäytymistä kuvaavaksi rationaalisuusotaksumia lieventämällä vähentää aina ratkaisevasti päätöksentekomallien deduktiivista arvoa, so. mallista johdettavien seurausväittämien määrä vähennee ratkaisevasti. Korostamalla heurististen (ei-ohjelmoitujen) päätösten merkitystä Gore katkaisee viimeistkin yhteydet klassilliseen rationaalisuuskäsitteeseen ja pudottaa samalla pohjan pois oman mallinsa heuristisuudesta. Goren malli on täydellinen kuvaus verbaalisella tasolla hallinnollisesta päätöksenteosta, mutta se ei ole lainkaan malli siinä mielessä, että sille voitaisiin perustaa todellista substantiivista teorianmuodostusta. Gore on yrittänyt elektisesti koota päätöksentekokäsitteen ympärille mahdollisimman laajan käsitarsenaalin. Mallin heikkoudesta (tai oikeastaan olemattomuudesta) seuraa, että käsitteet puuroutuvat homogeeniseksi massaksi sensijaan että ne järjestyisivät tieteellisesti arvokkaaksi (so. yksinkertaiseksi ja selityskykyiseksi) teoriaksi.

Gore osoittaa suuren lukeneisuutensa ja kykynsä sulattaa asioita runsailla

alaviitteillä. Koska hän varsinaisessa tekstissä esittää sulattamastaan vähemmän arvokkaat asiat ja jättää nykyisen hallinnon tutkimuksen kannalta tärkeimmät ongelmat alaviitteisiin, suosittelemme lämpimästi juuri alaviitteiden lukemista. — *Ilkka Heiskanen*

KENNETH JANDA: *Data Processing application to Political Research*. Northwestern University Press, Evanston 1965. 288 s.

Tietokoneiden laajeneva käyttö tutkimusten apuvälineinä on aiheuttanut tarpeen perehtyä niihin mahdollisuuksiin, joita tietokone tutkijalle antaa. Tämä kirja on eräs harvoja erityisesti politiikan tutkijoille kirjoitettuja tietojenkäsittelyn oppikirjoja. Niiden tarve tulee vastaisuudessa yhä ilmeisemmäksi.

Kirjan alussa on uhrattu paljon tilaa, yli sata sivua, erilaisten tietojenkäsittelyssä tarvittavien laitteiden selostamiseen. Tämä lieneekin tarpeellista, sillä vain tällaisen opetuksen perusteella oppii ymmärtämään kaikki ne mahdollisuudet, jotka tietojenkäsittely tällä hetkellä tarjoaa. Ehkä kuitenkin laitteiden usein monimutkaisen toiminnan selvittäminen olisi voinut jäädä vähemmälle huomiolle, sillä pelkän oppikirjan avulla ilman käytännön harjoitusta ei näiden laitteiden toiminta tule monellekaan lukijalle täysin selväksi.

Koneiden esittelyn jälkeen kirjassa käydään läpi tietojenkäsittelyssä tarvittavat toimenpiteet koodittamisesta ohjelmointiin. Ohjelmoinnin selittäminen on luonnollisesti jäänyt teoksessa melko vähin riippuen useista eri ohjelmointikielistä. Sen sijaan on sitä enemmän uhrattu tilaa reikäkorttien koodittamisen selvittelyyn. Tämä onkin teoksen tärkein osa, sillä tässä tulevat esille kaikki ne edut, jotka tietokoneet tarjoavat tutkijoille. Erityi-

sesti erilaisten kvantitatiivisten aineistojen koodittamiseen on kiinnitetty paljon huomiota, sillä juuri tässä on suurin vaikeus.

Teos antaa lukijalleen jonkinlaisen käsityksen tietokoneiden käytön mahdollisuuksista, mutta ilman käytännön harjoitusta ei tällaisesta pelkästä kirjanpidosta ole paljoakaan apua tutkimusten suunnittelussa ja niiden aineistojen käsittelyssä. — *Risto Sänkiaho*

ITHIEL DE SOLA POOL, ROBERT P. ABELSON AND SAMUEL L. POPKIN: *Candidates, issues, and strategies. A computer simulation of the 1960 presidential election*. The M. I. T. Press, Cambridge, Mass. 1964. 167 s.

Tutkimus syntyi siten, että eräät New Yorkin demokraattiset liikemiespiirit olivat halukkaita kustantamaan vaalitutkimuksen. Tutkimusta varten koottiin erityinen työryhmä, joka aloitti työnsä vuonna 1959. Lähdeaineistoksi saatiin kaikkiaan 65:n eri tutkimuksen tai haastattelun aineisto, jonka pohjana oli yhteensä 13 000:lta henkilöltä saadut tiedot. Aineistot olivat »kansallisia» otantoja, joista voitiin erottaa eri osavaltiot ja alueet.

Aineistot järjestettiin 480 × 52-kokoisen matriisin muotoon. Ulottuvuus 480 saatiin jakamalla aineiston henkilöt seuraavasti: Koko maa jaettiin ensin neljään alueeseen, jotka olivat etelä, itä, keskilänsi ja länsi. Näistä jokaisen alueen henkilöt jaettiin seitsemään luokkaan sosioekonomisen aseman ja asuinpaikan mukaan. Tällaisia luokkia olivat mm. johtavassa asemassa olevat kaupunkilaiset, kaupunkien keskiluokka, maaseudun keskiluokka jne. Nämä seitsemän ryhmää jaettiin kukin eri uskontunnustuksen kannattajien mukaan protestantteihin, katolisiin sekä juutalaisiin ja lisäksi värilliset erotettiin omaksi ryhmäkseen.

Protestantit ja katoliset jaettiin vielä sukupuolen mukaan. Näin saadut alaryhmät jaettiin puoluekannan mukaan demokraatteihin, republikaaneihin ja riippumattomiin. Näin saatujen 348:n sellin lisäksi jaettiin alueet kahteen ryhmään sosioekonomisen aseman ja asuinpaikan mukaan, alajaotuksena puoluekanta, yhteensä 36 selliä. Alueet jaettiin vielä uskonnon ja sosioekonomisen aseman mukaan neljään ryhmään ja nämä edelleen puolueiden mukaan, yhteensä 60 selliä.

Ulottuvuus 52 saatiin vaaleihin liittyvistä 52:sta kysymyksestä, jollaisia olivat mm. anti-mccarthyismiin, Euroopan puolustukseen, kansalaisoikeuksiin, ammattiliittojen jäsenyyteen, neuvostoliiton suhteisiin, koulutukseen ym. liittyvät kysymykset (sivut 28—33). Aineiston käsittelyssä käytettiin simulaatiomenetelmää, jolla pyrittiin selvittämään, kuinka ihmiset käyttäytyisivät vaaleissa. Simulaatiomallien mukaan laskettiin, miten J. F. Kennedyn katolisuus vaikuttaisi hänen äänimääräänsä presidentinvaaleissa. Hän sovel-

sikin vaalikampanjassaan tutkimuksen tuloksia, mikä käy ilmi tästä teoksesta, etenkin valitessaan puheittensa aiheita eri kuulijaryhmille.

Aineiston, jonka tiedot olivat vuosilta 1952—1960, perusteella estimoitiin vuoden 1960 presidentinvaalien tulokset. Tässä onnistuttiinkin melko hyvin, sillä todellisten ja estimoitujen arvojen välinen korrelaatiokerroin oli 48:n osavaltion kohdalla 0.70. 32:n pohjoisvaltion osalta se oli 0.81 ja 11:n etelävaltion osalta 0.28.

Tutkimuksesta kävi ilmi mm., että katolisuutensa takia J. F. Kennedy menetti 1 500 000 ääntä, mutta voitti joissakin suurissa valtioissa, kuten esimerkiksi New Yorkissa ja Pennsylvaniassa. Valitsijamiesten äänistä hän tästä syystä menetti 110, mutta toisaalta voitti 132 ääntä. Tutkimuksen luonnetta ajatellen täytyy pitää ihmeteltävänä, että näinkin paljon aineistoa on saatettu julkisuuteen, koska on syytä olettaa, että republikaanit tulevat suorittamaan samanlaisen tutkimuksen. — *Risto Sänkiaho*